

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceeași blugi, eventual ruptți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filosofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filosofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Confucius

Analecte

Introducere de Max Weber

Traducere și îngrijire de ediție de Lucian Pricop

Colecție coordonată de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Barangă

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CONFUCIUS

Analecte / Confucius; introd. de Max Weber ; trad. de Lucian Pricop. Ed. a 3-a - București : Cartex, 2025
ISBN 978-630-6651-30-6

I. Weber, Max (pref.)

II. Pricop, Lucian (trad.) (ed.) (pref.)

29

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Orientarea de viață a confucianismului, Max Weber</i>	9
Analecte, Confucius	39
<i>Capitolul 1. Despre învățătură</i>	41
<i>Capitolul 2. Despre guvernare</i>	45
<i>Capitolul 3. Despre rituri și muzică</i>	49
<i>Capitolul 4. Despre virtutea omeniei</i>	54
<i>Capitolul 5. Despre omul ales</i>	58
<i>Capitolul 6. Despre rituri și guvernare</i>	64
<i>Capitolul 7. Despre arta de a fi maestru</i>	70
<i>Capitolul 8. Despre cei din vechime</i>	76
<i>Capitolul 9. Despre păstrarea regulilor</i>	80
<i>Capitolul 10. Despre postura corectă</i>	86
<i>Capitolul 11. Despre discipoli</i>	92
<i>Capitolul 12. Despre virtuți și punerea lor în practică</i> ..	99
<i>Capitolul 13. Despre calea acțiunii</i>	106
<i>Capitolul 14. Despre calea omului</i>	113
<i>Capitolul 15. Despre sensul bunei acțiuni</i>	121
<i>Capitolul 16. Despre modelarea de sine</i> <i>și despre calea guvernării prin rit</i>	128
<i>Capitolul 17. Despre calea guvernării cu virtute,</i> <i>prin rituri și prin muzică</i>	133
<i>Capitolul 18. Despre drumurile maestrului</i> <i>în căutarea unui principe model</i>	139
<i>Capitolul 19. Despre învățătură</i> <i>și despre meritele maestrului</i>	143
<i>Capitolul 20. Despre spusele celor vechi</i>	148
<i>Confucianism, creștinism, comunism.</i>	
<i>Apropieri și despărțiri (postfață de Lucian Pricop)</i>	151

Capitolul 1

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ¹

1.1. Maestrul spune: Cel ce învață reia la un moment dat ce a învățat; oare nu se bucură astfel? Ca atunci când revine un prieten de departe, căci nu este oare, atunci când îl reîntâlnește, deplină bucuria pe care o trăiește? Și dacă, neprețuit de ceilalți după merit supărarea de a nu fi recunoscut nu-i permite, nu înseamnă că, între oameni, e un spirit ales?

1.2. Discipolul You² spune: Cel ce își respectă părinții și pe fratele mai mare rar se va hotărî să nu asculte de cei ce îi sunt superiori. Niciodată cel ce ascultă de cei ce-i sunt înaintea n-o să-l aprobe pe cel pregătit să fie nesupus. Omul ales pentru împlinirea Căii caută originea lucrurilor. Respectul față de tată și de mamă, față de cei vârstnici este rădăcina virtuții.

1.3. Maestrul spune: Cel ce dorește să pară special alegându-și vorbel, rareori este dotat cu virtute.

1.4. Discipolul Zeng³: În fiecare zi, mă gândesc la trei lucruri. Am avut inima curată când am dat sfaturi? În relație cu prietenii, nu am fost nesincer; lecțiile pe care le-am primit le-am pus în practică?

¹ Titlul originalului chinez este Xue Er. (*n.t.*)

² Discipolul You Ruo (Maestrul You). Există doar doi discipoli ai lui Confucius care sunt învestiți cu titulatura de maestru: You Ruo și Zeng Shen. (*n.t.*)

³ Discipolul Zeng Shen, numit și Zeng Zi (Maestrul Zeng). (*n.t.*)

1.5. Maestrul spune: Cel ce conduce un regat cu o mie de care trebuie să se îngrijească cu grijă și cinste de treburile țării, trebuie să facă cu cumpătare cheltuieli, să fie îngăduitor cu supușii săi și să ceară poporului să lucreze la timpul potrivit.

1.6. Maestrul spune: Un tânăr trebuie întâi de toate să-și asculte părinții de acasă și apoi să-i respecte pe cei mai în vârstă sau pe cei care-i sunt superiori. Trebuie să fie cumpătat în promisiuni și să-și țină cuvântul; trebuie să-și iubească semenii, dar să-i fie apropiați doar cei virtuoși. Dacă astfel comportându-se puterile nu l-au părăsit, poate să se apuce de studiul literelor și artelor.

1.7. Discipolul Zi Xia¹: Pe cel ce prețuiește virtutea și disprețuiește înfățișarea, pe cel care față de părinți își arată ascultarea și pentru Principe e gata să-și dea viața, pe cel ce cu prietenii e deschis și-și respectă vorba, pe un asemenea om, chiar de nu-i școlit, eu tot învățat l-aș chema.

1.8. Maestrul spune: Dacă Omul ales nu e serios în ceea ce are de înfăptuit, atunci își pierde prestigiul și nu se poate spune că ceea ce a învățat îi e de folos. Întâi de toate, să caute prietenie și încredere; să nu-și facă prieten decât dacă este, ca el însuși, credincios și cinstit; să nu evite să-și corecteze purtarea dacă a greșit.

1.9. Discipolul Zeng zice: Dacă îți respecti părinții, purtându-te cu deferență față de moarte și de strămoșii îndepărtați, virtutea va cuprinde întreg poporul.

1.10. Zi Qin² îl întreabă pe Zi Gong³: Când Maestrul ajunge într-un regat și se îngrijește de felul cum este cârmuit statul, se mulțumește cu ceea ce alții vin să-i povestească sau îi iscodește singur?

¹ Supranumele discipolului Bu Shang. (n.t.)

² Numele discipolului Chen Kang. (n.t.)

³ Numele discipolului Duan Muci. (n.t.)

Zi Gong îi răspunde: Ajunge ca Maestrul să se poarte blând, binevoitor, modest, dar și îngăduitor. Felul în care află de la ei tot ce dorește nu se aseamănă cu felul de a afla al altor oameni.

1.11. Maestrul spune: Cât tatăl îi este în viață, vezi în ce direcție i se îndreaptă intențiile. După ce părintele îi moare, îl vezi după faptă. Dacă urmează trei ani neclintit a tatălui dorință, înseamnă că are pietate filială.

1.12. You Zi spune: Dintre toate riturile, armonia e cea mai prețioasă. De aceea legile vechilor regi sunt alese. Toate acțiunile, și lucrul mărunț și lucrul cel mare, se supun acestora. Dacă faptele tulbură ordinea, doar cel ce cunoaște armonia poate să o aducă înapoi. Numai prin armonie, fără supunerea la rituri, nimeni nu poate împlini ceva.

1.13. Discipolul You Zi spune: Dacă cele în care crezi se potrivește cu ce este drept, atunci la fel îți vor fi și vorbe și fapte. Dacă ești respectuos cu ceilalți, potrivit riturilor, poți să teții departe de jigniri și ofense. Dacă te bizui pe cel ce ți-e aproape, înrudit, vei fi considerat om de nădejde.

1.14. Maestrul spune: Omul ales nu cade pradă plăcerilor burții, nici ale casei în care locuiește. E neobosit în lucrări și cumpătat în vorbire. Astfel, poate să-și arate el însuși Calea adevărată și poate fi numit pe drept cu aplecare spre învățat.

1.15. Discipolul Zi Gong: De cel sărac ce nu cere pomană, de cel bogat ce nu-i stăpânit de mândrie, ce credeți, Maestre, despre ei?

Maestrul spune: Sunt meritoși, desigur, dar mult mai puțin decât săracul mulțumit de soartă și decât bogatul care iubește Ritul.

Zi Gong: Așa cum e amintit în *Cartea Odelor*¹?

„Ca lucrul cioplit, ca lucrul lustruit,

¹ *Cartea Odelor* este unul dintre cele trei mari texte clasice ale gândirii chineze. (n.t.)

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi despre o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual ruptți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filosofii la modă. *Forma minții* este deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filosofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Arthur Schopenhauer

Arta de a fi fericit

Mic tratat de eudemonologie

Introducere de Friedrich Nietzsche

Traducere și postfață de Lucian Pricop

Colecție coordonată de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Barangă

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SCHOPENHAUER, ARTHUR

Arta de a fi fericit : mic tratat de eudemonologie / Arthur Schopenhauer ; introd. de Friedrich Nietzsche; trad. și postf. de Lucian Pricop. - București : Cartex, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-630-6651-21-4

I. Nietzsche, Friedrich (pref.)

II. Pricop, Lucian (trad.) (postf.)

1

Cuprins

Notă asupra ediției	7
<i>Schopenhauer educator</i> , Friedrich Nietzsche	11
<i>Arta de a fi fericit</i> , Arthur Schopenhauer	101
Optimism și pesimism. O lectură adialectică (postfață de Lucian Pricop)	169

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Friedrich Nietzsche
SCHOPENHAUER EDUCATOR

1

Acel călător – care văzuse numeroase țări și popoare și mai multe continente și a fost întrebat ce însușire a oamenilor a întâlnit pretutindeni – a spus: Au o înclinație spre lenevie. Unora li se va părea că ar fi fost mai corect și mai potrivit să spună: Toți sunt niște fricoși. Se ascund în spatele unor obiceiuri și opinii. În fond, fiecare om știe foarte bine că nu se află pe lume decât o dată, ca unicat, și că nu există nicio întâmplare, oricât de neobișnuită, care să-l abată la un loc a doua oară; o diversitate de elemente combinate atât de original într-o unicitate de felul lui: o știe, dar o tăinuiește ca pe un gând vinovat. De ce? Din frica de vecin, care acceptă convenția și se învăluie el însuși în ea. Dar ce-l constrânge pe individ să se teamă de vecin, să gândească și să acționeze gregar și să nu se bucure de el însuși? Rușinea, poate, la unii și la alții. Pentru cei mai mulți este vorba despre comoditate, despre inerție, pe scurt, despre acea înclinație spre lenevie despre care vorbea călătorul. El are dreptate: Totuși, oamenii sunt mai degrabă leneși decât fricoși, temându-se cel mai mult de dificultățile pe care le-ar aduce cu ele probitatea și sinceritatea absolute. Numai artiștii urăsc mersul acesta leneș, de împrumut și voalat în opiniile curente, și dezvăluie taina, gândul vinovat al fiecăruia, principiul că fiecare om este un miracol irepetabil. Ei îndrăznesc să îl arate pe om așa cum este el însuși, până în cea mai mică mișcare a mușchilor, așa cum numai el este, mai mult, că el este frumos și vrednic de privit în această consecvență strictă a unicității sale, că este nou și

extraordinar ca orice operă a naturii și, în niciun caz, plictisitor. Dacă marele gânditor îi disprețuiește pe oameni, atunci le disprețuiește și lenevia, căci din cauza acesteia par ei ca niște produse de fabrică, egali ca valoare, nevrednici de circulat și de învățatură. Omul care nu vrea să aparțină masei nu trebuie decât să se oprească din a fi comod față de sine însuși; să-și urmeze conștiința care-i spune: „Fii tu însuși! Tu nu ești tot ce faci, ce crezi și ce dorești acum”.

Orice suflet tânăr aude această chemare zi și noapte, și se cutremură, căci presimte măsura de fericire destinată lui dintotdeauna – când se gândește la eliberarea lui adevărată –, fericire pe care n-o poate obține în niciun fel atâta timp cât zace în lanțurile opiniilor curente și cele ale fricii. Și cât de dezolantă și absurdă poate fi viața fără această eliberare! Nu există creatură mai pustie și mai dezgustătoare în natură decât omul care s-a ferit de geniul său și acum se uită în dreapta și-n stânga, se uită înapoi și în toate părțile. În cele din urmă, nu mai avem voie să atacăm sub nicio formă un asemenea om, căci nu-i decât coajă fără miez, o haină zdrențuită, pictată, umflată, o fantomă galonată care nu mai poate trezi teamă și, desigur, nici milă. Iar cel care spune despre leneș, pe bună dreptate, că-și omoară vremea trebuie să se îngrijească, având în vedere o perioadă care-și riscă în mod serios norocul pentru opiniile publice, adică pentru lenevii private, ca, într-adevăr, o astfel de vreme să fie omorâtă odată: în sensul de a fi ștearsă din istoria eliberării veritabile a vieții. Cât de mare trebuie că va fi dezgustul generațiilor ulterioare, ocupându-se de moștenirea acelei perioade în care nu guvernau oamenii vii, ci oameni falși, sclavi ai opiniei publice. De aceea, poate, epoca noastră va fi pentru o posteritate îndepărtată capitolul cel mai întunecat și mai necunoscut, fiind cel mai inuman, al istoriei.

Umblu pe noile străzi ale orașelor noastre și mă gândesc că într-un secol nu va mai rămâne nimic din toate aceste case

oribile pe care generația de sclavi ai opiniei publice și le-a construit și că atunci vor fi dărâmate, fără îndoială, și opiniile acestor constructori de case. Cât de plini de speranțe au dreptul să fie, altfel, toți cei care nu se simt cetățeni ai acestui timp; căci, dacă ar fi ca atare, ar fi și ei complici la omorârea vremii lor și la propria moarte odată cu ea – pe când ei vor, mai degrabă, să trezească epoca la viață, pentru a supraviețui ei înșiși prin această viață.

Dar, chiar dacă viitorul nu ne-ar lăsa niciun fel de speranță, existența noastră stranie ne-ar da curaj tocmai acum să trăim cât mai intens, după propria măsură și lege: faptul acela paradoxal că noi trăim exact acum și totuși ne puteam naște oricând de-a lungul timpului infinit, că noi nu dispunem decât de o palmă de azi și că trebuie să arătăm în răgazul ei scurt de ce și pentru ce ne-am născut tocmai acum. Noi trebuie să răspundem pentru existența noastră față de noi înșine; prin urmare, noi vrem să fim și timonierii acestei existențe și să nu permitem ca existența noastră să semene cu o necugetată întâmplare. Trebuie să te porți cu ea impertinent și amenințător, mai ales că întotdeauna – atât în cazul cel mai rău, cât și în cel mai bun – o vei pierde. De ce să ne agățăm de acest pământ, de această meserie, de ce să ascultăm ce zice vecinul? E atât de provincial să-ți asumi păreri care, câteva sute de leghe mai încolo, deja nu mai contează. Orientul și Occidentul sunt niște linii pe care cineva ni le trasează cu creta în fața ochilor, pentru a râde de frica noastră.

„Voi încerca să ajung să fiu liber”, își spune sufletul tânăr; și atunci ar putea împiedica să se urască și să se războiască întâmplător două națiuni sau o mare să fie situată între două continente, sau să se propovăduiască în jurul său o religie care nu exista cu câteva mii de ani înainte. „Toate acestea nu ești tu însuși”, își zice. „Nimeni nu-ți poate construi podul pe care tocmai tu trebuie să pășești peste râul

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual rupți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filosofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filosofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

René Descartes

Despre sentimente

Introducere de Baruch Spinoza

Traducere, îngrijire de ediție și postfață de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Flonta

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DESCARTES, RENÉ

Despre sentimente / René Descartes; introd. de Baruch Spinoza ; trad. de Lucian Pricop ; postf. de Lucian Pricop - București : Cartex, 2026

ISBN 978-630-6651-71-9

I. Baruch Spinoza (pref.)

II. Pricop, Lucian (trad., postf.)

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Etica. Despre originea și natura afectelor,</i> Baruch Spinoza	11
<i>Despre sentimente,</i> René Descartes	15
Partea I. Despre sentimente în general și, cu acest prilej, despre întreaga natură a omului	17
Partea a II-a. Despre numărul și ordinea pasiunilor cu explicarea celor șase sentimente primitive	57
Partea a III-a. Despre sentimentele particulare	124
<i>Postfață</i> , Lucian Pricop	167

**PARTEA I
DESPRE SENTIMENTE ÎN GENERAL ȘI, CU ACEST PRILEJ,
DESPRE ÎNTREAGA NATURĂ A OMULUI**

*Art. 1. Ce este sentiment în raport cu un subiect este mereu
acțiune în raport cu oricare altul*

Nimic nu este mai nemulțumitor decât scrierile anticilor referitor la sentimente. Căci, deși este o materie a cărei cunoaștere a stârnit mereu mult interes și deși nu pare să fie dintre cele mai dificile, dat fiind că fiecare dintre noi trăiește în sinea lui sentimente, nu avem nevoie să luăm din alții vreo observație pentru a le descoperi natura, totuși ce ne-au lăsat ca învățătură anticii este atât de puțin și, în cea mai mare parte, atât de puțin credibil încât nu am vreo speranță de a mă apropia de adevăr decât îndepărtându-mă de cărările pe care le-au bătătorit aceștia. Tocmai de aceea voi fi nevoit să scriu aici ca și cum aş trata o temă de care nu s-a mai ocupat nimeni înainte. Iar pentru a începe, voi considera că tot ceea ce se face sau se întâmplă nou este, în general, numit de filosofi sentiment, în raport cu subiectul căruia i se întâmplă aceasta, și acțiune, în raport cu cel care îl provoacă. Așadar, deși cel care acționează și cel care suferă acțiunea sunt deseori foarte deosebiți, acțiunea și sentimentul rămân totdeauna același lucru, care poartă aceste două nume, din pricina faptului că există doi subiecți diferiți la care lucrul respectiv poate fi raportat.

Art. 2. Pentru a cunoaște sentimentele sufletului trebuie să facem deosebire între funcțiile sale și cele ale corpului

De asemenea, socot că noi nu observăm nicio cauză care să acționeze mai direct asupra sufletului nostru decât corpul cu care acesta este legat și că, prin urmare, trebuie să considerăm că ce este în suflet o pasiune este în general în corp o acțiune; ceea ce înseamnă că nu există o altă cale mai bună pentru a ajunge la cunoașterea sentimentelor noastre decât să examinăm deosebirea dintre suflet și corp¹, spre a cunoaște căruia din acestea trebuie să-i atribuim fiecare dintre funcțiile aflate în noi.

Art. 3. Regula care trebuie urmată în acest scop

Nu ne este prea dificil să facem acest lucru dacă ținem seama că tot ceea ce știm din experiență că este în noi și ceea ce vedem că poate, de asemenea, să se afle în corpuri neînsuflețite nu trebuie să fie atribuit decât corpului nostru și că, dimpotrivă, ceea ce este în noi și nu concepem în niciun mod că poate să aparțină unui corp trebuie atribuit sufletului nostru.

¹ Deosebirea corp-suflet vădește concepția dualistă a lui Descartes. Ideea centrală a dualismului cartezian e că mintea este imaterială și corpul material, deși sunt substanțe ontologice, care pot interacționa între ele. Originile dualismului metafizic sunt identificabile la anticii greci, însă versiunea curentă a dualismului trebuie atribuită lui Descartes. Acesta susținea că mintea este o substanță non-fizică, identificând-o cu conștiința de sine și separând-o de creier, „locașul” inteligenței.

Art. 4. Căldura și mișcările membrelor provin de la corp, iar gândurile de la suflet

Întrucât nu concepem nicidecum ca un corp să gândească în vreun fel oarecare, suntem îndreptățiți să credem că toate felurile de gânduri din noi aparțin sufletului. Și pentru că nu ne îndoim defel că există corpuri neînsuflețite care se pot mișca în tot atâtea și chiar în mai multe feluri decât corpurile noastre și care au sau tot atâta sau mai multă căldură decât corpurile noastre (ceea ce experiența ne arată în flacără, care singură are mai multă căldură și mișcare decât oricare dintre membrele noastre), trebuie să credem că întreaga căldură și toate mișcările existente în noi, dat fiind că nu depind deloc de gândire, nu aparțin decât corpului.

Art. 5. Este o eroare să se creadă că sufletul conferă corpului mișcare și căldură

Prin acesta vom evita o eroare foarte mare în care mulți au căzut și care, după părerea mea, este principala cauză care ne-a împiedicat să dăm până acum o bună explicație sentimentelor și a altor lucruri care țin de suflet. Eroarea constă în faptul că, văzând că toate corpurile moarte sunt lipsite de căldură și apoi de mișcare, unii și-au închipuit că tocmai absența sufletului este cea care determină încetarea acestor mișcări și a căldurii. Și astfel s-a crezut, fără temeii, că atât temperatura noastră naturală, cât și toate mișcările corpului nostru depind de suflet, în loc să se tragă concluzia contrară, cum că sufletul nu mai e prezent atunci când

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual rupți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filosofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filosofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Sfântul Augustin

Despre Facerea lumii și despre Timp

Introducere de Papa Pius al XI-lea

Postfață de Nicolae Iorga

Traducere și îngrijire de ediție de Lucian Pricop

ediția a IV-a

Colecție coordonată de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Barangă

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SFÂNTUL AUGUSTIN

Despre Facerea lumii și despre Timp / Sfântul Augustin;
introd. de Papa Pius al XI-lea ; trad. de Lucian Pricop ; postf. de
Nicolae Iorga. Ed. a 4-a - București : Cartex, 2025

ISBN 978-630-6651-32-0

I. Pius al XI-lea (pref.)

II. Iorga, Nicolae (postf.)

III. Pricop, Lucian (trad.)

821.124-97=135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Ad salutem humani</i> , Papa Pius al XI-lea	9
<i>Despre Facerea lumii și despre Timp, Sfântul Augustin</i>	31
<i>Sfântul Augustin</i> , Nicolae Iorga	95

Capitolul I

DE CE NE MĂRTURISIM LUI DUMNEZEU CARE NE ȘTIE MAI BINE DECÂT NE ȘTIM NOI ÎNSINE

Doamne, atâta vreme cât Tu ești chiar eternitatea, Tu nu auzi ceea ce îți spun? Sau poate că vezi în timp ceea ce se întâmplă în timp? Atunci, de ce oare îți povestesc cu de-amănuntul atât de multe lucruri? Desigur, nu pentru ca Tu să le știi de la mine, ci ca să trezesc în sufletul meu și în sufletul celor care citesc aceste rânduri iubirea noastră pentru Tine, așa încât toți să spunem laolaltă: „Mare este Domnul și vrednic de laudă!”

Am mai spus și spun iară: fac asta din iubirea față de Tine și din dorința de a le transmite tuturor oamenilor această iubire. Noi nu pregetăm din rugăciune, firește, și totuși Adevărul ne spune: „Tatăl nostru ceresc știe de ce avem nevoie chiar înainte ca noi să i-o cerem”. Ne sporim iubirea către Tine, mărturisind nenorocirile noastre și recunoscând îndurările Tale față de noi, ne dăm la iveală trăirile, pentru ca Tu să duci până la capăt eliberarea noastră, așa cum ai început-o, așa încât să nu mai fim

nefericiți în noi înșine, ci să fim fericiți întru Tine. Căci Tu ne-ai chemat să fim săraci cu duhul, să fim îngăduitori, să vărsăm lacrimi, să fim flămânzi, să fim însetați de dreptate, să fim milostivi, cu inima curată și iubitori de pace. Iată de ce Ți-am spus atâtea, după puterile și după voința mea; căci Tu cel dintâi ai voit să mă mărturisesc Ție, Dumnezeului meu, pentru că Tu ești bun și pentru că îndurarea Ta va dura în veac.

Capitolul al II-lea

ÎN CARE ÎL ROAGĂ PE DUMNEZEU SĂ-L LUMINEZE PENTRU ÎNȚELEGEREA SFINTELOR SCRIPTURI

Oare cum voi fi în stare să scriu toate îndemnurile Tale, toate fricile care mi-au venit de la Tine, mângâierile și îndreptările Tale, prin care mai îndrumat să propovăduiesc cuvântul Tău și să împart Tainele Tale poporului tău? Chiar dacă aș fi în stare să le arăt în ordinea lor, fiecare picătură de timp m-ar costa foarte mult.

De atâta vreme ard de dorința de a gândi la legea Ta sfântă și de a-Ți mărturisi despre ea toată știința și toată neștiința mea, primele luciri ale luminii Tale, ca și urmele de întuneric din mine, până când slăbiciunea mea va fi distrusă de tăria Ta. Nu voi a-mi risipi cu alte griji orele libere după satisfacerea nevoilor trupului, după activitățile spiritului, după serviciile pe care suntem datori să le facem aproapelui sau chiar și celui căruia nu-i suntem datori în vreun fel.

Doamne, Dumnezeul meu, auzi-mi rugăciunea; fie ca îndurarea Ta să asculte și dorința mea, fiindcă ea mă mistuie nu doar pentru mine, ci vrea să fie de folos și iubirii

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceeași blugi, eventual ruți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filozofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filozofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Friedrich Nietzsche

Nașterea tragediei

Introducere de Richard Wagner

Traducere și postfață de Lucian Pricop

Conceptia grafică a colecției: Sinziana Barangă

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NIETZSCHE, FRIEDRICH

Nașterea tragediei / Friedrich Nietzsche; introd. de Richard Wagner; trad. și postf. de Lucian Pricop. - București : Cartex, 2025

ISBN 978-630-6651-34-4

I. Wagner, Richard (pref.)

II. Pricop, Lucian (trad.) (postf.)

1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

Notă asupra ediției	7
<i>N-am citit vreodată ceva mai frumos decât cartea dumneavoastră!</i> , Richard Wagner	9
Nașterea tragediei, Friedrich Nietzsche	15
În contra filozofiei de catedră. Șansele de resuscitare a germanității (postfață de Lucian Pricop)	155

Friedrich Nietzsche

NAȘTEREA TRAGEDIEI

Încercare de autocritică

1

Ce a fost la originea acestei cărți discutabile? O întrebare foarte importantă și interesantă și, în plus, o întrebare extrem de personală, dovadă stând timpul în care a luat naștere, *în ciuda* căruia a luat naștere, timpul teribil al războiului germano-francez din 1870–1871. În timp ce bubuiturile bătăliei de la Worth se auzeau în Europa, visătorul și prietenul enigmelor, cel căruia i-a revenit paternitatea acestei cărți, stătea undeva într-un loc ascuns al Alpilor, cufundat adânc în vise și enigme, așadar îngrijorat peste măsură și, totodată, liniștit, așternându-și pe hârtie gândurile despre *greci* – miezul minunatei și greu accesibilei cărți căreia urmează să-i fie dedicată această prefață scrisă ulterior (sau postfață). Câteva săptămâni mai târziu, și el însuși se afla sub zidurile de la Metz, încă neeliberat de semnele de întrebare pe care și le ridicase asupra pretinsei „seninătăți“ a grecilor și a artei grecești; până când, în sfârșit, în acea lună de maximă tensiune în care, la Versailles, aveau loc discuții despre pace, chiar și el s-a împăcat cu sine și, revenindu-și treptat de pe urma unei boli aduse acasă de pe câmpul de luptă, a definitivat în sinea lui ideea *nașterii tragediei din spiritul muzicii*. Nașterea tragediei din muzică? Muzică și tragedie? Grecii și muzica tragică? Grecii și capodopera pesimismului? Întruchiparea cea mai înaltă, mai

frumoasă, mai invidiată, mai înclinată spre viață a oamenilor de până acum, grecii – cum? Tocmai ei aveau nevoie de tragedie? Mai mult – de artă? Și de ce – artă greacă?...

Se ghicește locul în care era pus semnul de întrebare major asupra valorii existenței. Este pesimismul în *mod necesar* semnul declinului, al decăderii, al eșecului, al instinctelor obosite și vlăguite? Așa cum a fost la hinduși, cum este, după toate aparențele, la noi, oamenii „moderni” și europenii? Există un pesimism al *forței*? O predilecție intelectuală pentru partea dură, îngrozitoare, urâtă, problematică a existenței, izvorând din binele, din sănătatea debordantă, din *supraplinul* existenței? Să existe o suferință din cauza abundenței?

O bravură tentantă a celei mai pătrunzătoare priviri, care *aspiră* spre ceea ce este înspăimântător, ca spre dușmanul, dușmanul onorabil, cu care își poate măsura puterile? De la care dorește să învețe ce este „frica”? Ce înseamnă, tocmai la grecii celei mai bune, mai puternice, mai eroice epoci, mitul *tragic*? Și monstruosul fenomen al dionisiacului? Ce înseamnă tragedia născută din el? Și din nou: cauza morții tragediei, socratismul moralei, dialectica, moderația și seninătatea omului teoretic. Cum? Oare nu acest socratism este un semn al declinului, al oboselii, al instinctelor care se dezlănțuie anarhic? Și „seninătatea greacă” a lumii elene ulterioare – doar un amurg? Voința epicureică în contra pesimismului – doar o precauție a celui ce pătimeste? Și știința însăși, știința noastră – da, ce înseamnă în general, privită ca simptom al vieții, toată această știință? La ce bun, mai rău: de unde toată această știință? Cum? Scientismul să fie doar o teamă și o eschivare din fața pesimismului? O fină legitimă apărare împotriva *adevărului*? Și, vorbind moral, ceva precum lașitatea și ipocrizia? Vorbind imoral, o viclenie? O Socrate, Socrate, acesta să fi fost misterul tău? O ironicule misterios, aceasta să-ți fi fost ironia?

Ceea ce am reușit să exprim atunci, ceva teribil și periculos, o problemă cu coarne amenințătoare, nu neapărat chiar un taur, în orice caz o problemă *nouă*: astăzi aș spune că era chiar problema științei – știința înțeleasă pentru prima dată ca problematică, discutabilă. Dar cartea în care s-a decantat suspiciunea și curajul meu tineresc – ce carte imposibilă a trebuit să crească dintr-o încercare atât de potrivnică tinereții! Construită doar din trăiri personale precoce și excesiv de verzi, care așteptau toate chiar în pragul comunicabilului, înălțată pe terenul artei – căci problema științei nu poate fi revelată pe terenul științei –, o carte poate pentru artiști cu disponibilități oarecare pentru analiză și retrospecție (adică pentru un tip excepțional de artiști, după care ești constrâns să umbli și nu ți-ai dori vreodată să...), plină de noutăți psihologice și secrete de artist, cu o metafizică de artist în planul secund, o operă de tinerețe plină de curaj juvenil și melancolie tinerească, independentă, căutat-autonomă, chiar și atunci când pare a ceda în fața unei autorități și a propriei adorații, pe scurt, o operă de debut chiar în oricare sens rău al cuvântului, în ciuda problematicii sale bătrânești, cu toate defectele tinereții, în primul rând cu acel „mult prea lung” al ei, cu *Sturm und Drang*-ul ei: pe de altă parte, asupra succesului pe care l-a avut (în special la marele artist căruia i se adresa ca într-un dialog, la Richard Wagner), o carte probată, una care, cred, i-a mulțumit în orice caz „pe cei mai buni din timpul ei”. În consecință, ar trebui tratată cu oarecare considerație și reținere; cu toate acestea, nu pot să ascund în întregime cât de penibilă îmi apare acum, cât de străină stă înaintea mea acum, după șaisprezece ani, înaintea unui ochi mai îmbătrânit, de o sută de ori mai mofturos, dar în niciun caz mai rece, care n-a fost nici el mai străin de acea sarcină spre care a avut curajul să vină pentru prima dată cartea aceea obraznică – de a vedea *știința prin optica artistului, arta prin cea a vieții*....

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual rupți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filozofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filozofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Georg Simmel

Religia

Introducere de Nae Ionescu

Traducere și postfață de Lucian Pricop

Colecție coordonată de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Barangă

Lector: Ilie Barangă

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SIMMEL, GEORG**

Religia / Georg Simmel; introd. de Nae Ionescu; trad. și
postf. de Lucian Pricop. - București : Cartex, 2018
ISBN 978-606-8893-15-0

I. Ionescu, Nae (pref.)

II. Pricop, Lucian (trad.) (postf.)

2

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Actul religios este un proces psihic cu raportare înspre absolut</i> , Nae Ionescu	9
<i>Religia</i> , Georg Simmel	15
Dacă un fenomen e religios, atunci este implicit un fenomen social (postfață de Lucian Pricop)	117

Nu este o experiență prea rară faptul că, prin intervenția unor forțe de natură personală și reală, asupra vieții noastre, acestea sunt percepute drept perturbatoare și inoportune. Însă, ele pierd această influență din clipa în care le crește proporția insistenței și a pretenției față de noi. Ceea ce, în ipostaza de parte și mărime relativă, nu acceptă toleranța față de alte elemente ale vieții, cu care acel ceva se intersectează, poate obține față de ele, în postura de absolut și determinant, o relație organică, autosuficientă.

Deseori, conținutul preexistent al vieții nu vrea să accepte acomodarea cu o iubire, cu o ambiție, cu un nou câmp de interese. Imediat ce pasiunea sau decizia le plasează în focarul sufletului și sincronizează cu ele ansamblul existenței noastre, pe această bază complet nouă se construiește o altă structură de viață, a cărei tonalitate se poate reconstitui ca unitară. Acest tip de soartă s-a realizat deseori în procese religioase interioare. Când idealurile și exigențele religiei ajung în contradicție nu numai cu imbolduri rudimentare, ci și cu norme și valori de esență spirituală și morală, ieșirea din astfel de sinuoșități și confuzii nu poate fi găsită decât în creșterea permanentă a rolului relativ al exigențelor primare, până la un nivel absolut. Doar când Religia ajunge să fie culoarea dominantă a vieții, elementele sale specifice acced din nou la o corectă relație între ele sau față de întreg. În practică, un element dobândește această eficiență doar

grație unor confruntări cu altele, care, în cadrul unei noi structuri existențiale, nu au decât de pierdut.

Dacă trebuie să recunoaștem dreptul majorității unor astfel de cerințe intempestive de a organiza omogen viața după propria aspirație și capacitate, rezultă de îndată o contradicție și un conflict care ar trebui să se poată soluționa, cel puțin în principiu și teoretic, pentru ca viața să nu rămână iremediabil scindată, chiar de la nivelul posibilității ei fundamentale. În acest caz, speculația teoretică a pregătit modalitatea concilierii. Când problema acțiunii reciproce a existenței corporale și spirituale a început să-i neliniștească pe filozofi, Spinoza a rezolvat incompatibilitatea, afirmând că, pe de o parte, întinderea și, pe de alta, gândirea exprimă, fiecare în propriul ei limbaj, întreaga existență. Ele devin compatibile imediat ce nu se mai întrepătrund ca elemente relative, ci fiecare reclamă pentru sine totalitatea lumii și o reprezintă, în felul specific, fără lacune.

Este vorba, astfel, de acea maximă foarte generală, după care fiecare din marile forme ale existenței noastre se poate dovedi capabilă ca, în limbajul ei, să poată exprima ansamblul existenței. Organizarea acesteia prin intermediul dominației unui principiu în dauna celorlalte ar fi ridicată astfel pe o treaptă superioară: niciunul n-ar trebui – în interiorul concepției despre lume organizată de el într-o manieră suverană – să se teamă de vreo influență din partea altuia, tocmai fiindcă acestui *altuia* îi permite același drept al structurării unei concepții de ansamblu. Principial, ele s-ar putea tot atât de puțin intersecta, pe cât sunetele și culorile. La originile acestui fapt se situează separația formelor de conținuturile existenței.

Această separație se originează în practica profund rudimentară, prin care noi prelucrăm aceeași materie în cele mai variate forme, și aceeași formă o imprimăm asupra variilor materiale. Ea devine astfel schema cuprinzătoare pentru formarea unei lumi și pentru înțelegerea tuturor dimensiunilor modelării vieții. Putem presupune că toate modurile de viață pe care omul le trăiește prin acțiune, creație, cunoaștere și afectivități sunt tipuri de ordonare, sau categorii, care înglobează în sine nemărginita materie a existenței, mereu identică cu sine în varietatea tuturor formelor de manifestare. Și fiecare dintre aceste categorii este capabilă să modeleze totalitatea materiei respective, în acord cu legile sale. Omul de artă și de știință, epicurianul și omul de acțiune, toți află un același material al palpabilului și al perceptibilului, al imboldurilor și al destinelor, și fiecare, în măsura în care este exclusiv artist sau gânditor, hedonist sau practician, configurează din el un univers în sine. Trebuie avut în vedere faptul că, elementul deja structurat de unul dintre aceștia, este pentru altul doar materie brută și că orice asemenea formă, așa cum se prezintă într-un moment istoric bine definit în procesul infinit al dezvoltării speciei noastre, își poate apropria materia doar fragmentar și numai în relații cu totul variabile. Cu rezerva, iarăși, că această materie nu putem, probabil, să o sesizăm vreodată în totalitatea sa, ci totdeauna numai în procesul de transformare evolutivă a unei părți componente a vreunei lumi. Astfel, se conturează multiplicitatea și unitatea lumilor configurate de spirit: categorii formative, fiecare din ele, potrivit motivului ei, semnificând o întreagă lume închisă în sine, conformându-se unei legi proprii și unui impuls

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual rupți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filosofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filosofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Lao Tse

**Cartea despre Tao
și calitățile sale**
Tao Te Ching

Introducere de Max Weber

Postfață de René Guénon

Traducere și îngrijire de ediție de Lucian Pricop

Colecție coordonată de Lucian Pricop

Concepția grafică a colecției: Sînziana Flonta

Lector: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LAO TSE

Cartea despre Tao și calitățile sale = Tao Te Ching /

Lao Tse; introd. de Max Weber ; trad. de Lucian Pricop ; postf. de René Guénon. - Ed. a 6-a. - București : Cartex, 2025

ISBN 978-630-6651-52-8

I. Weber, Max (pref.)

II. Guénon, René (postf.)

III. Pricop, Lucian (trad.)

29

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Ortodoxie și heterodoxie (taoismul), Max Weber</i>	11
<i>Tao Te Ching, Lao Tse</i>	73
<i>Taoism și confucianism, René Guénon</i>	147

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Versetul 1

Tao care poate fi rostit nu este Tao cel etern. Un nume care poate fi numit nu este numele veșnic.

Cel ce nu are nume este începutul Cerului și al Pământului. Cel ce are nume este originea celor zece mii de ființe și lucruri.

Cel ce nu este cuprins vreodată de dorințe este cuprins de taină. Cel ce este mereu pradă dorințelor îi va putea contempla înfățișările.

Aceste două lucruri au apărut din aceeași mamă, însă au nume diferite. Ambele pot fi denumite „adânci”.

Mai adânci decât adâncul: poarta către tot ce înseamnă taine.

Explicații

Primul paragraf este esențial pentru a înțelege tot volumul. Definiția pentru Tao nu este una lingvistică și am preferat traducerea literală prin „cale”; pentru că o „cale” obișnuită are drept semnificație constanța și permanența, iar sensul implicat aici contrar: această cale este mutabilitatea perpetuă. Ființa și non-ființa, viața și moartea alternează constant; nimic nu este fix sau imuabil. Așadar, un sens contradictoriu este dat conceptul de „cale”. Dintre toate paradoxurile Tao, acesta este primul și cel mai mare. Termenii („numele”) sunt folosiți (folosite) pentru a defini, pentru a cuprinde sensul unei noțiuni. În China începutului de secol al III-lea î.Hr. se discuta relația dintre nume și realitate.

Unii confucianiști gândeau că, într-o lume statică, conținutul unei astfel de noțiuni este stabilită o dată pentru totdeauna

printr-un astfel de termen. Taoiștii vedeau lucrurile în mod opus: într-o lume fără constante, aflată în permanentă schimbare, conținutul conceptelor nu este nici constant, nici permanent. Acesta este motivul pentru care singurele condiții corecte sunt cele care exprimă această permanentă inconstanță: prin urmare, opusul a ceea ce au în vedere confucianiștii.

Expresia „începutul Cerului și al Pământului” desemnează universul, în timp ce „originea celor zece mii de ființe și lucruri” denumeste lumea vie, totalitatea lucrurilor care intră în existență, trăiesc și se sting, numeralul „zece mii” simbolizând infinitatea.

Lipsa dorințelor reprezintă starea primordială, dinaintea Creației. După împlinirea Creației, dorințele apar, ca reacție la stimuli senzoriali, însă ceea ce simțurile percep nu este cunoașterea întregă, ci numai aspectul exterior al materiei.

„Adânci” trimite la ceea ce nu are formă sau înfățișare, la ceea ce este mai profund decât profunzimea absolută, unde se găsește cheia Creației, taina. Ființele și lucrurile sălășluiesc originar aici.

Versetul 2

Pe Pământ, toți știu că ce e frumos e frumos și astfel se ivește și urâțul, iar toți știu că ce e bun e bun și astfel se ivește și răul.

Ființa și neființa una din alta se nasc, ceea ce este greu și ceea ce este lesnicios se împlinesc reciproc, lung și scurt se deslușesc unul prin celălalt, sus și jos unul pe altul se sprijină, voce și sunet creează împreună armonia iar înainte și înapoi își fac loc unul altuia.

De aceea, Omul Sfânt îndeplinește lucrările fără făptuire și creează învățătură fără vorbe. Cele zece mii de ființe și lucruri împreună apar iar el nu se așază pe calea lor, face să crească însă nu le stăpânește; le creează, însă nu cere răsplată; își împlinește lucrarea, însă nu o ia în stăpânire.

Tocmai pentru că nu o ia în stăpânire, împlinirea îi rămâne.

Explicații

Lucrurile sunt așezate în cupluri antagonice: bune și rele, frumoase și urâte, adevărate și false. În egală măsură, fiecare lucru are un caracter binar și inconstant. Cele zece mii de ființe și lucruri se găsesc într-o curgere continuă și sunt supuse schimbării. Se continuă aici antiteza „a fi” vs. „a nu fi” din primul capitol, fiecare propoziție repetând ideea că noțiunile contrare sunt postulate una de cealaltă, pentru că în Tao totul este relativ. Omul Sfânt este întruchiparea lui Tao, este cel care posedă înțelegerea existenței celor zece mii de ființe și lucruri. Non-acțiune nu înseamnă absența acțiunii, pasivitate, ci acțiune desăvârșită.

Versetul 3

Când cei vrednici nu mai sunt venerați, oamenii nu se mai luptă pentru mărire.

Când lucrurile greu de obținut nu mai sunt atât de prețuite, oamenii nu se apucă de tâlhărie; când lucrurile de râvnit nu mai sunt lăsate la vedere, sufletele oamenilor nu mai sunt tulburate.

Prin urmare, Omul Sfânt le golește inimile și le umple pânțele, le domolește ambițiile și le întărește oasele, făcându-i mereu să rămână fără știință și fără poftă, iar pe cei învățați să nu se încumete să făptuiască.

Folosește-te de non-acțiune și toate vor fi bine rânduite.

Forma mentis înseamnă starea minții. A cărei minți? A individului? Nu aceea a unui singur individ, ci a unui număr suficient de mare de indivizi pentru a putea vorbi de o stare colectivă. Există așa ceva? Peste tot unde vedem că lumea se comportă la fel: un milion de tineri poartă simultan aceiași blugi, eventual rupți, lumea se supune modei, există mode intelectuale și filozofii la modă. *Forma minții* e deci un indicator bun pentru a explica de ce anumite cărți de filozofie au schimbat societatea și continuă să o influențeze cu fiecare nouă generație de cititori.

Henry David Thoreau

Walden

sau

Viața în pădure

Introducere de Lev Tolstoi

Traducere și postfață de Silviu Reuț

EDITURA CARTEX

Conceptia grafică a colecției: Sînziana Barangă

Lector: Lucian Pricop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
THOREAU, HENRY D.

Walden / Henry D. Thoreau; introd. de Lev Tolstoi; trad.
și postf. de Silviu Reuț. - București : Cartex, 2023
ISBN 978-606-9604-57-1

I. Tolstoi, Lev (pref.)

II. Reuț, Silviu (trad.) (postf.)

2

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Calendarul înțelepciunii, Lev Tolstoi</i>	9
Walden, Henry David Thoreau	21
Economie	23
Unde am trăit și pentru ce am trăit	93
Cititul	109
Sunete	119
Solitudine	135
Oaspeți	144
Lanul de fasole	157
Satul	168
Lacurile	174
Ferma Baker	198
Legi superioare	206
Vecini sălbatici	218
Încălzirea casei	231
Locuitori de odinioară și vizitatori iernatici	246
Animalele iernii	259
Lacul pe timp de iarnă	269
Primăvara	283
Concluzie	301
<i>Postfață, Silviu Reuț</i>	315

Economie

Când am scris următoarele pagini sau, mai degrabă, marea lor parte, trăiam singur, în pădure, la peste o milă distanță de orice vecin, într-o casă pe care singur o construiseam, pe malul Lacului Walden, în Concord, Massachusetts, și-mi câștigam traiul doar prin forța propriilor brațe. Doi ani și două luni am stat acolo. Acum sunt iarăși un locatar temporar al lumii civilizate.

Dacă n-ar fi existat întrebări foarte multe ale concetățenilor în privința modului meu de viață, întrebări pe care unii le-ar numi impertinente, deși mie nu-mi par așa, ba chiar, ținând cont de circumstanțe, foarte naturale și pertinente, nu aș fi insistat atât de mult, pe seama cititorilor, asupra treburilor mele. Unii m-au întrebat ce am mâncat; dacă nu m-am simțit singur; dacă nu mi-a fost frică și așa mai departe. Alții au fost curioși să afle a câta parte din veniturile mele am donat-o în scopuri caritabile; iar unii dintre cei cu familii numeroase, câți copii săraci am întreținut. Prin urmare, le voi cere scuze tuturor acelor cititori care nu sunt în mod special interesați de persoana mea dacă voi răspunde la câteva dintre aceste întrebări în cartea asta. În majoritatea cărților, eul, sau persoana l singular, este dat deoparte; în aceasta, va fi păstrat; aceasta, față de egocentrism, este principala diferență. Adesea, uităm că, până la urmă, eul este întotdeauna cel care vorbește. Dacă ar fi fost altcineva pe care să-l cunosc la fel de bine, n-aș fi vorbit atât de mult despre mine. Din nefericire, experiența mea limitată mă constrânge la această temă. Mai mult decât atât, eu, în primul sau în ultimul rând, cer de la fiecare scriitor nu doar ce a auzit despre viețile altor oameni, ci și o relatare simplă și sinceră a propriei vieți; o relatare asemenea celei pe care ar trimite-o unor rude aflate la mare depărtare; pentru

că, dacă a trăit cu adevărat, trebuie ca, după mine, să se fi întâmplat într-un târâm îndepărtat. Poate că aceste pagini sunt mai degrabă adresate studenților săraci. Cât despre restul cititorilor mei, cred că se vor regăsi în acele părți care li se aplică. Am speranța că nimeni nu va încerca să îmbrace o haină care-i este mică, din moment ce nu-i poate fi de folos decât celui căruia îi vine bine.

Aș zice cu tărie ceva ce nu se aplică atât de mult chinezilor sau celor din Insulele Sandwich, cât vouă, cei care citiți aceste pagini și care locuiți în Noua Anglie; ceva privind felul vostru de a fi, mai ales felul vostru exterior de a fi, sau în legătură cu circumstanțele din această lume, din acest oraș, ceea ce este, dacă trebuie să fie atât de rău precum e, dacă poate sau nu poate fi mai bine. Am călătorit mult prin Concord și, peste tot, în magazine, în birouri, pe câmpuri, locuitorii mi-au părut a-și ispăși păcatele în o mie de feluri demne de atenție. Ce am auzit despre brahmanii stând în mijlocul a patru focuri și privind la soare; sau atârând suspendați, cu capetele în jos, deasupra flăcărilor; sau privind peste umăr la ceruri „până când le este imposibil să-și reia poziția naturală, în timp ce, din cauza gâtului contorsionat, doar lichidele le mai pot pătrunde în stomac”; sau trăind înlănțuiți pentru toată viața, la rădăcina unui copac; sau măsurând cu propriile corpuri, ca niște omizi, întinderea unor imperii vaste; sau stând într-un picior în vârful unor stâlpi – chiar și aceste forme de penitență deliberată nu sunt mai greu de crezut decât scenele la care sunt martor zilnic. Cele douăsprezece munci ale lui Hercule sunt aproape o nimica toată, în comparație cu cele ale vecinilor mei, căci erau doar douăsprezece și aveau un final, dar pe acești oameni nu i-am văzut niciodată omorând sau capturând vreun monstru și nici terminând vreo muncă. N-au niciun prieten pe nume Iolous, care să ardă cu un fier încins rădăcina capului hidrei, iar imediat ce unul este zdrobit, două îi iau locul.

Văd tineri, concetățeni de-ai mei, al căror ghinion este să fi moștenit ferme, case, grajduri, vite și unelte agricole; e mai ușor să le obții, decât să renunți la ele. Ar fi fost mai bine dacă

s-ar fi născut în vastitatea pășunii și ar fi fost alăptați de o lupoaică, astfel ar fi văzut mai limpede câmpul pe care au fost chemați să-l muncească. Cine i-a făcut sclavi ai pământului? De ce să mănânce amarul a douăzeci și patru de picioare de pământ, când omul este condamnat doar la un strop? De ce să înceapă să-și sape mormântul imediat ce s-au născut? Trebuie să ducă o viață de om împingând toate acestea și să se descurce cum pot mai bine. Câte sărmane suflete nemuritoare n-am întâlnit, târându-se pe drumul vieții, strivite sub greutatea unei șure de douăzeci de metri pe zece, cu ale sale grajduri augeene, nicipând curățate, și a patruzeci de picioare de pământ – ogoare, fâneță, pășuni și pădure – pe care le împing fără încetare. Cei care nu au, care nu se preocupă cu astfel de poveri moștenite și neesențiale, consideră că a gestiona și cultiva câteva picioare pătrate de carne reprezintă o muncă suficientă.

Dar oamenii muncesc dintr-o motivație greșită. Sufletul omului este curând îngropat în pământ pentru a servi drept îngrășământ. Conform unei aparente sorți, adesea numită necesitate, se angajează, așa cum se arată în Biblie, în sporirea unor averi pe care moliile și rugina le vor degrada și pe care hoții le vor fura. Este o viață a amăgirii, așa cum vor afla când vor ajunge la capătul ei, dacă nu chiar înainte. Se spune că Deucalion și Pyrrha au creat oamenii aruncând pietre în urma lor:

*Inde genus durum sumus, experiensque laborum,
Et documenta damus qua simus origine nati.*

Sau, așa cum în felul său melodios o versifică Raleigh:

„De aici inima aceasta nemiloasă, îndurând
griji și suferințe,
Confirmă că ale noastre trupuri, din piatră-și iau ființă.”

Cam asta-i cu supunerea oarbă față de un oracol fals, care aruncă pietre în urma sa și nu vede unde cad.

Cei mai mulți oameni, chiar și-n această țară relativ liberă, din cauza greșelii și a ignoranței, sunt atât de ocupați cu pretinsele griji și cu muncile în exces ale vieții, încât nu-i pot culege roadele. Din cauza trudei peste măsură, degetele le sunt neîndemânaticice și le tremură prea tare pentru a împlini acest lucru. De fapt, un muncitor nu are timp pentru integritatea de zi cu zi; nu-și poate permite să întrețină nici cele mai omenești relații, din cauză că valoarea de piață a muncii sale ar scădea. N-are timp să fie altceva decât o mașină. Cum poate să rămână conștient de propria ignoranță – lucru pe care dezvoltarea sa îl cere – acela care trebuie atât de des să-și folosească cunoștințele? Înainte de a-l judeca, ar trebui să-l hrănim și să-l îmbrăcăm gratis și să ni-l apropiem cu vorbe calde. Cele mai importante calități ale naturii noastre, asemenea pufului de pe fructe, pot fi păstrate doar prin cea mai atentă grijă. Cu toate acestea, nu ne tratăm nici pe noi înșine și nici pe ceilalți în această manieră delicată.

Unii dintre voi – cu toții știm asta – sunteți săraci, găsiți că viața e grea și, câteodată, ca să zicem așa, trageți aer în gol. N-am niciun dubiu că unii dintre voi, cei care citiți această carte, nu aveți cu ce plăti mesele pe care le-ați mâncat deja sau hainele și încălțăminte care sunt deja purtate, dacă nu și uza-te, și ați ajuns la această pagină cheltuindu-vă timpul împrumutat sau furat, păgubindu-vă creditorii cu o oră. Este foarte clar ce vieți meschine și nedemne duc mulți dintre voi, căci privirea mi-a fost șlefuită de experiență; mereu la limită, încercând să intrați în afaceri și să scăpați de datorii, o mlaștină antică pe care latinii o numeau *aes alienum*, alama altuia, din cauză că monedele lor erau făcute din alamă; încă în viață, dar muribunzi și îngropați sub această alamă a altuia; promițând mereu că veți plăti, promițând că veți plăti mâine și murind lefteri astăzi; căutând să lingușiți în schimbul avantajelor și să atrageți clienți în câte și mai câte moduri, cu excepția infracțiunilor; mințind, măgulind, votând, chircindu-vă de

politețe sau risipindu-vă într-o aură de pretinsă și translucidă generozitate, pentru a vă convinge vecinul să vă ocupați de încălțăminte, pălăria, haina sau trăsura lui, ori să-i procurați cumpărăturile de import; să vă îmbolnăviți pentru a pune ceva deoparte pentru zile negre, ceva care să fie ascuns într-un cufăr vechi, într-un ciorap dosit într-un zid, sau, pentru mai multă siguranță, într-o bancă din cărămidă; nu contează unde, nu contează cât de mult sau cât de puțin.

Câteodată, mă mir că putem fi atât de superficiali încât să luăm parte la brutală și oarecum străina formă de robie numită Sclavia Neagră. Sunt atât de mulți vicleni și dedicați stăpâni de sclavi care subjugă atât Nordul, cât și Sudul. Este greu să ai un supraveghetor din Sud, însă este și mai rău să ai unul din Nord. Dar cel mai rău este atunci când ești propriul tău stăpân de sclavi. Ce să mai vorbim despre divinitatea din om! Priviți la căruțașul de pe drum, care, fie zi, fie noapte, merge la piață; există vreun gram de divinitate în el? Cea mai mare preocupare a sa este să-și hrănească și să-și adape caii! Ce relevanță are pentru el propriul destin, în comparație cu interesele de transport? Oare nu mână el caii în folosul cumpărătorului? Cât de divin, cât de nemuritor este el? Vedeți cum se ascunde și cum se strecoară, cuprins cât e ziua de lungă de o teamă nedefinită, nici nemuritor și nici divin, doar sclavul și prizonierul propriei păreri despre sine însuși, al unui renume făurit de propriile fapte. Opinia publică este un tiran minor în comparație cu propria noastră părere. Ceea ce un om crede despre sine însuși este ceea ce determină sau mai degrabă indică soarta lui. Autoemanciparea fanteziei și imaginației chiar și-n cele mai îndepărtate provincii – ce Wilberforce se află acolo pentru a înfăptui asta? De asemenea, gândiți-vă la toate doamnele acestei țări cosând perne de toaletă pentru cea din urmă zi, ca să nu trădeze un interes prea imatur pentru soarta lor! De parcă ai putea ucide timpul fără a răni eternitatea.

Majoritatea oamenilor își duc zilele într-o stare de disperare mută. Ceea ce se cheamă resemnare este confirmarea